

**SPAȚIILE VERZI URBANE DIN REGIUNEA
DE DEZVOLTARE SUD-VEST OLTENIA:
TIPOLOGIE ȘI DINAMICĂ**

COSTELA IORDACHE*, CRISTINA ȘOȘEA**

Introducere

Cele cinci județe componente (Dolj, Gorj, Mehedinți, Olt, Vâlcea) ale Regiunii de Dezvoltare Sud-Vest Oltenia ocupă 12,3% din suprafața României și concentrează 9,9% din totalul populației. Mediul urban al regiunii este format din 40 de unități administrativ-teritoriale, din care 11 municipii (distribuite cvasi-egal în plan județean) și 29 de orașe (diferențiate numeric într-un ecart cuprins între un maxim de nouă orașe în Vâlcea și un minim de trei orașe în Mehedinți).

Evoluția relațiilor dintre om și natură în mediul urban este profundă, recentă și încă puțin cunoscută.¹ Spațiul verde urban este definit variat, în funcție de „modurile în care influențează diferitele aspecte ale vieții umane și ale sistemului urban ca întreg”².

* Conferențiar universitar doctor, Universitatea din Craiova, Facultatea de Științe, Departamentul de Geografie, email: costelaiordache@yahoo.com.

** Lector universitar doctor, Universitatea din Craiova, Facultatea de Științe, Departamentul de Geografie, email: cristinavmara@yahoo.com.

¹ Bougé, PFE, 2009, *apud* Sylvain Richard, *La politique et la place des espaces verts en milieu urbain. Cas d'étude: les six prefectures d'épartementales de la region Centre*, 2013, a se vedea: www.serveur.msh-vdl.fr/wp-content/.../Sylvain-RICHARD.pdf (accesat la 29.06.2017).

² Practical Evaluation Tools for Urban Sustainability-Green Blue *apud* Dumitru Chiriac, Cristina Humă, Mariana Stanciu, *Spațiile verzi-o problemă a urbanizării actuale*, în „Calitatea vieții”, XX, Nr. 3-4, 2009, a se vedea: <http://www.iccv.ro/oldiccv/romana/revista/rcalvit.html> (accesat la 10 aprilie 2017).

Definirea și reglementarea spațiilor verzi apar în câteva acte legislative.³

Conform Legii nr. 24/2007 privind reglementarea și administrarea spațiilor verzi din zonele urbane (art. 2), spațiul verde reprezintă „zona verde din cadrul orașelor și municipiilor, definită ca o rețea mozaicată sau un sistem de ecosisteme seminaturale, al cărei specific este determinat de vegetație (lemnoasă, arborescentă, arbustivă, floricolă și erbacee)”. În structura spațiului verde sunt incluse: „parcurile, scuarurile, aliniamentele plantate în lungul bulevardelor și străzilor și terenurile neproductive din intravilan (mlaștini, stâncării, pante, terenuri afectate de alunecări, sărături care pot fi amenajate cu plantații)”.

În Legea 313/2009, art. 3 „spațiile verzi se compun din următoarele tipuri de terenuri din intravilanul localităților:

a) spații verzi publice cu acces nelimitat: parcuri, grădini, scuaruri, fâșii plantate;

b) spații verzi publice de folosință specializată:

- grădini botanice și zoologice, muzee în aer liber, parcuri expoziționale, zone ambientale și de agrement pentru animalele dresate în spectacolele de circ;
- cele aferente dotărilor publice: creșe, grădinițe, școli, unități sanitare sau de protecție socială, instituții, edificii de cult, cimitire;
- baze sau parcuri sportive pentru practicarea sportului de performanță;

c) spații verzi pentru agrement: baze de agrement, poli de agrement, complexuri și baze sportive;

d) spații verzi pentru protecția lacurilor și cursurilor de apă;

e) culoare de protecție față de infrastructura tehnică;

f) păduri de agrement”.

În terminologia Institutului Național de Statistică, suprafața spațiilor verzi (ha) se referă la suprafața spațiilor verzi amenajate sub formă de parcuri, grădini publice sau scuaruri publice, parcele cu pomi fructiferi și flori, păduri, cimitirele, terenurile bazelor și amenajărilor sportive în cadrul perimetrelor construibile ale localităților.

³ *Ordinul nr. 157/1973* pentru aprobarea Instrucțiunilor Tehnice pentru Proiectarea spațiilor verzi pentru localitățile urbane; *Legea nr. 350/2001* privind amenajarea teritoriului și urbanismul; *Legea nr. 24/2007* privind reglementarea și administrarea spațiilor verzi din zonele urbane, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 36 din 18 ianuarie 2007; *O.U.G. nr. 57/2007* privind regimul ariilor naturale protejate, conservarea habitatelor naturale, a florei și faunei sălbatice; *O.U.G. nr. 114/2007* pentru modificarea și completarea *O.U.G. nr. 195/2005* privind protecția mediului; *Ordin nr. 1549/2008* privind aprobarea Normelor tehnice pentru elaborarea Registrului local al spațiilor verzi din intravilanul localităților, actualizat cu modificările și completările aduse de *Ordinul nr. 1466/2010* al M.D.L.P.L.; *Legea 313/2009* pentru modificarea și completarea *Legii nr. 24/2007* privind reglementarea și administrarea spațiilor verzi din zonele urbane. Monitorul Oficial Partea I, nr. 694 din 15 octombrie 2009; *Legea nr. 47/2012* pentru modificarea și completarea *Legii nr. 24/2007* privind reglementarea și administrarea spațiilor verzi din intravilanul localităților, publicat în Monitorul Oficial, Partea I nr. 185 din 22 martie 2012, a se vedea: <http://legeaz.net/legislatie-mediu-protectia-mediului> (accesat la 15 mai 2017).

Nu se includ serele, pepinierele, grădinile de zarzavaturi, terenurile agricole, suprafața lacurilor etc.⁴

Diana Culescu consideră spațiul verde ca fiind o structură urbană independentă, accesibilă publicului larg, în care predomină prezența vegetației (de regulă arborescentă) dezvoltată natural și/sau plantată de om, prevăzută cu dotări și echipamente care permit desfășurarea unei game largi de activități pentru petrecerea timpului liber, recreere formală și/sau informală, odihnă, sport etc. pentru o paletă variată de utilizatori, diferențiați atât din punct de vedere al vârstei, cât și al apartenenței sociale, genului, intereselor, capacităților/dizabilităților fizice etc.⁵

În Oxford Dictionaries⁶, spațiul verde este definit ca „o zonă cu iarbă, arbori sau alt tip de vegetație, având rol estetic sau de agrement, într-un mediu mai curând urban”.

Pierre Merlin și Françoise Choay (2009) consideră spațiul verde ca fiind „o expresie descriptivă, dar imprecisă”⁷.

În legislația din Republica Moldova⁸, spațiul verde este definit ca un „sistem armonizat arhitectural, format din elemente ale complexelor peisagistice intravilane și extravilane ale localităților urbane și rurale (peisaje naturale, sectoare ale cursurilor de apă și bazine acvatice, construcții rutiere, horticole, locative), important din punct de vedere estetic, biologic și ecologic, care include, de regulă, o comunitate de vegetație (lemnoasă arborescentă, arbustivă, floricolă și erbacee) și animale”.

Problematica spațiilor verzi urbane a fost abordată de specialiști din perspectivă silvică și urbanistică⁹, economică¹⁰, sociologică¹¹, peisagistică¹², geografică¹³ etc.

⁴ A se vedea: <http://www.insse.ro/cms/> (accesat la 15 mai 2017).

⁵ Diana Culescu, *Elaborarea unei metode de analiză a calității spațiilor verzi urbane- teză de doctorat*, 2015, tpr.ro/DianaCulescu_teza_extenso.pdf (accesat la 15 mai 2017).

⁶ a se vedea: <http://www.oxforddictionaries.com> (accesat la 15 mai 2017).

⁷ Pierre Merlin, Françoise Choay, *Dictionnaire del'urbanismeet de l'aménagement*, Paris, Presse universitaires de France, 2009, p. 1007.

⁸ Legea nr. 591/1999 cu privire la spațiile verzi ale localităților urbane și rurale, Monitorul Oficial nr. 133-134, art. 649, publicat la 02.12.1999, a se vedea: www.lex.justice.md/viewdoc.php?action=view&view=doc&id=311847&lang=1 (accesat la 15 mai 2017).

⁹ Vasile Ciupa, Dorel Borza, Daniela Burtic, *Strategia spațiilor verzi în noua concepție peisagistică*, Timișoara, Editura Artpress, 2003; Vasile Ciupa, Radu Radoslav, Călin Oarcea, Zeno Oarcea, *Timișoara verde: sistemul de spații verzi al Timișoarei*, Timișoara, Editura Marineasa, 2005; Adelina Dumitraș, Dumitru Zaharia, Valentin Singureanu, Georgeta Sabo, *Principii generale de proiectare și amenajare a spațiilor verzi*, Cluj- Napoca, Editura Academic Press, 2008; Ioana Tudora, *La curte. Grădina, cartier și peisaj urban în București*, București, Curtea Veche Publishing, 2009.

¹⁰ Claudiu Cicea, Corina Pîrlogea, *Spațiile verzi și sănătatea public în arealele urbane*, în „Cercetări teoretice și empirice în managementul urban”, vol. 6, nr. 1, 2011.

¹¹ Chiriac, D., Humă Cristina, Stanciu Mariana, 2009, *Spațiile verzi-o problemă a urbanizării actuale*, în „Calitatea vieții”, XX, Nr. 3-4, a se vedea: <http://www.iccv.ro/oldiccv/romana/revista/realvit.html> (accesat la 10 aprilie 2017).

¹² Diana Culescu, *op. cit.*

¹³ Mihai Răzvan Niță, *Infrastructuri verzi: o abordare geografică*, București, Editura Etnologică, 2016.

Material și metodă

Pentru realizarea prezentului studiu, am utilizat date statistice la nivel de unitate administrativ-teritorială urbană, preluate de la Institutul Național de Statistică, seriile de date din baza TEMPO on-line. Datele se referă la suprafața spațiilor verzi, suprafața intravilană și la populația după domiciliu din municipii și orașe. Au fost calculați și analizați următorii indici: dimensiunea suprafeței spațiului verde și a celui intravilan, ponderea spațiilor verzi în suprafața intravilană, suprafața de spațiu verde pe locuitor. Analiza a vizat o perioadă de 22 de ani, având ca ani de referință 1993 și 2015.

Prezentul studiu se înscrie într-un demers cantitativ, de tip exploratoriu, cercetarea necesitând utilizarea unei metodologii complexe: analiza documentară, analiza secundară a datelor de tip cantitativ, comparația, sinteza, metodele statistico-matematică și geografică.

Rezultate și discuții

La nivel național, spațiile verzi ocupă o suprafață de 25.778 ha. Pe regiuni de dezvoltare, situația se prezintă conform tabelului de mai jos (Tabel 1).

Tabel 1

Distribuția spațiilor verzi pe regiuni de dezvoltare în anii 1993 și 2015

Regiunea de dezvoltare	1993		2015		2015/1993 [%]*
	Nr. ha	[%]*	Nr. ha	[%]*	
Nord-Vest	2140	10,3	5031	19,5	+57,5
Centru	1910	9,2	2675	10,4	+28,6
Nord- Est	2528	12,2	3159	12,3	+20,0
Sud-Est	2636	12,7	2321	9,0	-13,6
Sud	1883	9,1	2613	10,1	+27,9
București-Ilfov	4872	23,5	4751	18,4	-2,5
Sud-Vest	2449	11,8	2437	9,5	-0,5
Vest	2271	11,2	2791	10,8	+18,6
România	20.689	100	25.778	100	+24,6

Sursa: www.insse.ro, Tempo on-line; *calculație proprie

Între limitele intervalului analizat, pe ansamblul național, spațiile verzi s-au extins cu 5.089 ha, ceea ce înseamnă că ponderea lor în totalul intravilanului urban a scăzut de la 9,1% la 5,6%.

În plan regional, s-au înregistrat evoluții pozitive în cinci regiuni de dezvoltare, între care se detașează Nord-Vest, a cărei suprafață verde a crescut de 2,4 ori, urmată de Centru și Sud-Muntenia cu creșteri de câte 1,4 ori fiecare. Regresiile au fost de amploare mai mică, pierderile fiind de 315 ha în Sud-Est, 121 ha în București-Ilfov și de 12 ha în Sud-Vest Oltenia.

Mutații s-au produs și în ierarhia acestor regiuni, condiționate de ritmul construcțiilor și extinderea intravilanului. Astfel, dacă în anul 1993, primele locuri erau ocupate de regiunile București-Ilfov, Sud-Est, Nord-Est, Sud-Vest și Vest, în 2015, se afirmă, de departe, regiunea Nord-Vest (îndeosebi datorită extinderii intravilanului din orașele județului Maramureș, care a înglobat multă suprafață forestieră), succedată de București-Ilfov, Nord-Est, Vest și Centru, pe ultimul loc situându-se Sud-Estul României.

În Regiunea de dezvoltare Sud-Vest Oltenia, spațiile verzi ocupă o suprafață de 2.437 ha, reprezentând 9,5% din totalul național al acestei categorii de terenuri. În perioada analizată, se constată oscilații ample în primul deceniu, cu o evoluție constant ascendentă până în anul 1997, când se înregistrează un maximum de 2.853 ha. Ulterior, pe o tendință descendentă, dinamica este ușor oscilantă în jurul valorii de +/-100 ha. Dacă ne raportăm la ponderea suprafeței spațiilor verzi din orașele Olteniei la totalul național, constatăm o reducere de la 11,8%, la începutul perioadei analizate, la 9,5%, la sfârșitul acesteia, trecând printr-un maximum de 13,7% în anul 1997.

În ceea ce privește repartitia și dinamica spațiilor verzi în plan teritorial, se detașează județul Dolj, unde se concentrează 50,9% din suprafața spațiilor verzi oltene. La mare distanță, se situează Vâlcea, cu 18,1%, Olt cu 14,7%, Mehedinți cu 10,1% și Gorj cu 6,2%.

În perioada studiată, suprafața spațiilor verzi din Oltenia a crescut cu 39,3% (însemnând un plus de 350 ha), în Dolj și cu 11 ha, în Mehedinți, dar s-a redus substanțial în Gorj (cu 48,6%, un minus de 144 ha) și Vâlcea (cu 30,3% respectiv, 192 ha).

În dinamica ponderii suprafeței spațiilor verzi județene în totalul regional, s-au înregistrat creșteri doar în județul Dolj cu 14,5 puncte procentuale (p.p.) și reduceri fie nesemnificative în Mehedinți (0,6 p.p.) și Olt (1,4 p.p.), fie mai mari, în Gorj (5,9 p.p.) și Vâlcea (7,8 p.p.).

În ceea ce privește dimensiunea actuală a spațiilor verzi, remarcăm diferențe foarte mari în cadrul urbanului din Oltenia, care depășesc un ecart de peste 1.000 ha. Astfel, la partea superioară a ierarhiei se situează următoarele orașe: Craiova (1.040 ha), Râmnicu Vâlcea (200 ha), Drobeta Turnu-Severin (154 ha) și Slatina (146 ha).

Baza ierarhiei este alcătuită din orașe cu spații verzi puține: Turceni (1 ha), Potcoava (3 ha), Piatra Olt (4 ha), Baia de Aramă și Băbeni (cu câte 5 ha fiecare).

Caracteristicile dinamicii suprafeței spațiilor verzi regionale și județene se regăsesc și la nivelul municipiilor și orașelor. Astfel, în 18 (45%) din orașele Olteniei, suprafața spațiilor verzi s-a redus în marje diferite: de 2,9 ori la Băilești (de la 150 la 52 ha), 2,3 ori la Târgu Jiu (de la 138 la 60 ha), 1,8 ori la Râmnicu Vâlcea (de la 350 la 200 ha), 1,7 ori la Caracal (de la 107 la 62 ha), 1,2 ori la Drobeta Turnu-Severin (de la 185 la 154 ha) și Slatina (de la 176 la 146 ha).

În anumite orașe mai mici, regresiiile sunt accentuate. Reprezentative din acest punct de vedere sunt orașele Rovinari, unde spațiile verzi s-au restrâns de la 33 la 4 ha, adică de 8,3 ori, și, respectiv, Băile Govora, cu o regresie de 3,9 ori, de la 82 la 21 ha.

Evoluții pozitive s-au înregistrat în 14 orașe (32,5% din total), între care se detașează Craiova, unde spațiul verde s-a extins de la 630 la 1.040 ha, ceea ce înseamnă o progresie de 65,1%. Importante evoluții ascendente s-au constatat în orașe în care spațiile verzi au dimensiuni reduse: Balș (de la 30 la 61 ha), Bumbesti-Jiu (de la 4 la 11 ha), Strehaia (de la 8 la 16 ha), Bălcești (de la 3 la 6 ha), Băbeni (de la 2 la 5 ha) etc.

Suprafețele spațiilor verzi s-au conservat ca dimensiune în 8 orașe: Băile Olănești (63 ha), Drăgănești-Olt (29 ha), Novaci (23 ha), Brezoi (15 ha), Scornicești (10 ha), Tismana (9 ha), Ocnele Mari (6 ha) și Țicleni (1 ha).

Pentru a avea o imagine mai clară asupra dimensiunii spațiilor verzi din reședințele de județ din Oltenia în raport cu situația la nivel național, am analizat datele statistice corespunzătoare anului 2015 (Fig. 1, Tabel 2) constatând următoarele aspecte în plan național și regional:

- majoritatea orașelor reședință de județ, respectiv 57,1 %, se înscriu în ecartul de 100-300 ha spațiu verde;

- 14,3 % din această categorie urbană dispun de spații verzi în suprafață de 301-500 ha;

- 11,9 % din totalul capitalelor de județ sunt deficitare la componenta vegetală a mediului, având sub 100 ha spațiu verde;

- 9,5% din respectivele orașe beneficiază de 501-1.000 ha spații verzi;

- 7,2 % dintre reședințele județene dispun de peste 1.000 ha spații verzi;

- Craiova și Târgu-Jiu se înscriu în categoriile extreme (cu 1 040 ha respectiv, 60 ha), iar Drobeta Turnu-Severin, Slatina și Râmnicu Vâlcea în cea de-a doua categorie (fiecare cu până la 200 ha).

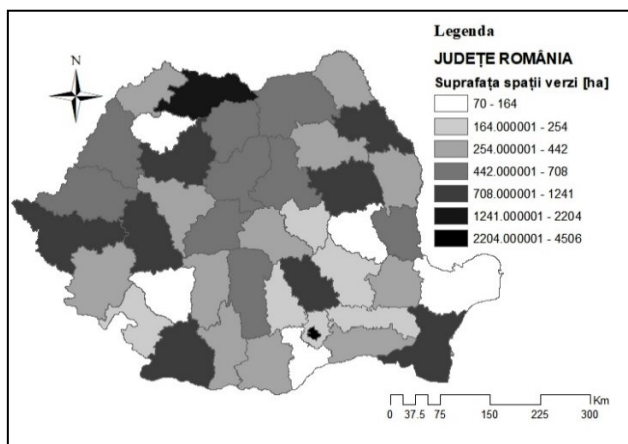

Fig. 1. Suprafața spațiului verde la nivelul județelor României în 2015.

Spațiile verzi sunt în legătură directă cu suprafața intravilanului. Suprafața intravilană (ha) reprezintă suprafața teritoriului inclusă în perimetrul construiilor al municipiilor și orașelor, inclusiv localitățile componente ale acestora, conform planului de sistematizare aprobat pentru localitatea respectivă. Nu se include suprafața satelor ce aparțin municipiului (orașului)¹⁴, respectiv un număr de 121 de sate.

La nivel național, suprafața intravilană a crescut de două ori, de la 226.777 ha, în anul 1993, la 458.768 ha, în 2015. O dinamică similară se constată și în cazul intravilanului din spațiul urban al Olteniei. Acesta s-a extins de la 21.170 ha (reprezentând 9,3% din totalul național) la 46.241 ha (10,1% din intravilanul românesc), ceea ce înseamnă un plus de peste 25 mii ha, adică o creștere de 2,2 ori. În plan județean, se remarcă evoluții pozitive, dar foarte diferite valoric. Astfel, dacă în Gorj și Vâlcea progresiile sunt de 4,7 respectiv 3,2 ori, în Dolj, intravilanul s-a mărit de numai 1,5 ori.

Tabel 2

Indicatori ai spațiului verde din mediul urban al României în 2015

Nr. Crt.	Județul	Municipiu reședință	Nr. locuitori din reședința de județ	Suprafața spațiu verde în reședință (ha)	Spațiu verde pe loc. (m ² /loc) în reședința județului
1.	Alba	Alba Iulia	74.085	154	20,8
2.	Arad	Arad	179.305	109	6,1

¹⁴ A se vedea: <http://www.insse.ro/cms/> (accesat la 15 mai 2017).

3.	Argeș	Pitești	177.009	285	16,1
4.	Bacău	Bacău	196.962	385	19,5
5.	Bihor	Oradea	222.987	512	23,0
6.	Bistrița- Năsăud	Bistrița	93.039	326	35,0
7.	Botoșani	Botoșani	122.665	228	18,6
8.	Brăila	Brăila	211.776	350	16,5
9.	Brașov	Brașov	290.935	146	5,0
10.	Buzău	Buzău	136.185	210	15,4
11.	Caraș-Severin	Reșița	89.071	152	17,1
12.	Călărași	Călărași	77.848	186	23,9
13.	Cluj	Cluj	321.374	814	25,3
14.	Constanța	Constanța	318.340	430	13,5
15.	Covasna	Sf. Gheorghe	65.203	77	11,8
16.	Dâmbovița	Târgoviște	93.914	112	11,9
17.	Dolj	Craiova	306.257	1040	34,0
18.	Galați	Galați	304.964	438	14,4
19.	Giurgiu	Giurgiu	69.399	54	7,8
20.	Gorj	Târgu Jiu	97.056	60	6,2
21.	Harghita	Miercurea Ciuc	42.236	181	42,9
22.	Hunedoara	Deva	70.679	123	17,4
23.	Ialomița	Slobozia	53.248	105	19,7
24.	Iași	Iași	359.843	685	19,0
25.	Ilfov*	București	170.893*	-	14,3*
26.	Maramureș	Baia Mare	148.024	1747	118,0
27.	Mehedinți	Drobeta Tr. Severin	110.138	154	14,0
28.	Mureș	Târgu Mureș	150.660	205	13,6
29.	Neamț	Piatra Neamț	115.898	190	16,4
30.	Olt	Slatina	84.817	146	17,2
31.	Prahova	Ploiești	234.248	270	11,5
32.	Satu Mare	Satu Mare	122.897	279	22,7
33.	Sălaj	Zalău	69.832	110	15,8
34.	Sibiu	Sibiu	169.778	208	12,3
35.	Suceava	Suceava	116.251	322	27,7
36.	Teleorman	Alexandria	52.291	100	19,1
37.	Timiș	Timișoara	333.352	525	15,7
38.	Tulcea	Tulcea	90.113	77	8,5
39.	Vaslui	Vaslui	95.113	129	13,6
40.	Vâlcea	Rm. Vâlcea	119.939	200	16,8
41.	Vrancea	Focșani	94.813	70	7,4
42.	BUCUREȘTI	București	2.108.056	4506	21,4

Sursa: www.insse.ro; *include mediul urban al județului, nu și reședința

O dinamică mult mai diferențiată se înregistrează în cazul orașelor, unde ecartul este de 20. În timp ce intravilanul orașului Strehaia (jud. Mehedinți) a rămas la aceeași valoare (860 ha), cel din Scornicești (jud. Olt) a crescut de la 90 ha la

1.796 ha în cele peste două decenii analizate. Între reședințele de județ, la extreme se situează Râmnicu Vâlcea cu o creștere de 4,5 ori, respectiv Craiova, de numai 1,2 ori. Această diferență rezultă din faptul că nu este inclusă suprafața satelor ce aparțin municipiilor, care, în cazul Craiovei, au o pondere însemnată.

În limitele intervalului studiat, ponderea intravilanului în suprafața totală a României a crescut de la 0,95 % la 1,92 %, iar în cazul regiunii analizate, procentul a evoluat de la 0,72% la 1,6%. Creșteri semnificative s-au înregistrat în urbanul județelor Vâlcea (de la 0,6% la 2,1%) și Gorj (de la 0,3% la 1,6%) în opoziție cu cel doljean (de la 1,1 la 1,6%).

Ponderea spațiilor verzi în suprafața intravilanului urban din Oltenia a scăzut de 2,2 ori (de la 11,6% la 5,3%), mai mult decât situația la nivel național, unde reducerea a fost de 1,6 ori (de la 9,1% la 5,6%). Exceptând Doljul, unde acest indicator a scăzut foarte puțin (de la 10,9% la 10,3%), în celelalte județe, reducerile au fost mult mai mari, îndeosebi în Gorj (de 9,1 ori, de la 15,5% la 1,7%) și Vâlcea (de 4,7 ori, de la 17,3% la 3,7%).

La nivel teritorial, regresia ponderii spațiilor verzi în intravilanul urban s-a produs în 25 de orașe, dintre care se remarcă: Rovinari (58,2 ori, de la 52,4% la 6,2%), Râmnicu Vâlcea (de 8 ori, de la 32,6% la 4,1%), Țicleni (7,8 ori, de la 29,7% la 3,8%) și Motru (7,5 ori, de la 21,1% la 2,8%).

În ceea ce privește indicele spațiului verde ce îi revine unui locuitor, în conformitate cu normele Organizației Mondiale a Sănătății, suprafața medie a spațiului verde este de 50 m²/locuitor, în timp ce standardul Uniunii Europene este de 26 m²/locuitor.

În anul 2015, fiecărui cetățean din mediul urban al României îi reveneau 20,5 m² suprafață verde. În plan teritorial, la nivelul reședințelor de județ, există diferențe considerabile, situate între un maximum de 118,0 m²/loc., la Baia Mare, și un minimum de 5,0 m²/loc., la Brașov. În normele impuse de UE se mai înscriu următoarele municipii reședință de județ: Miercurea-Ciuc (42,9 m²/loc.), Bistrița (35,0 m²/loc.), Craiova (34,0 m²/loc.) și Suceava (27,7 m²/loc.). La polul opus, în aceeași categorie urbană se găsesc: Arad (6,1 m²/loc.), Târgu Jiu (6,2 m²/loc.), Focșani (7,4 m²/loc.), Giurgiu (7,8 m²/loc.).

La nivelul unor orașe mici și foarte mici se înregistrează depășiri foarte mari ale cerințelor Uniunii Europene și Organizației Mondiale a Sănătății. Astfel, cei 5.274 locuitori ai orașului Cavnic (jud. Maramureș) dispun de 352 ha spațiu verde, ceea ce înseamnă că fiecărei persoane îi revin 667,4 m². În același registru, se înscriu orașele: Sovata (jud. Mureș, cu 151,5 m²/loc.), Băile Olănești (jud. Vâlcea, cu 137,7 m²/loc.), Lipova (jud. Arad, cu 137 m²/loc.), Pâncota (jud. Arad, cu 90,8m²/loc), Covasna (jud. Covasna, cu 83,6 m²/loc.), Videle (jud. Teleorman, cu 76,1m²/loc.), Govora (jud. Vâlcea, cu 73,2 m²/loc.), Mangalia (jud. Constanța, cu 71,7 m²/loc.), Câmpina (jud. Prahova, cu 66,7 m²/loc.) și Buftea (jud. Ilfov, cu 50,0 m²/loc.).

Pe ansamblul urban al Regiunii de dezvoltare Sud-Vest Oltenia se înregistrează o medie de 22,1 m²/loc., într-un ecart județean situat între un maximum de 32 m²/loc. în Dolj și un minimum de 8,5 m²/loc. în Gorj, celelalte județe fiind sub standardele europene.

În limitele perioadei studiate, se remarcă evoluția pozitivă a județului Dolj (de la 22,6 la 32 5 m²/loc.) și Mehedinți (de la 14,6 la 16,6 m²/loc.) dar și regresia accentuată a județelor Gorj (de la 18,4 la 8,5 m²/loc.) și Vâlcea (de la 36,7 la 22,7 m²/loc.).

În prezent, cele mai mari valori se înregistrează în Băile Olănești (137,7 m²/loc.) și Govora (73,2 m²/loc.). Peste media europeană se situează următoarele orașe: Orșova (42,3m²/loc.), Călimănești (41,7 m²/loc.), Novaci (39,9m²/loc.), Craiova (34m²/loc.), Țicleni (33,5m²/loc.), Filiași (32,4m²/loc), Drăgășani (29,9 m²/loc.), Balș (28,7 m²/loc.), Berbești (28,6 m²/loc.) și Horezu (28,4 m²/loc.).

Față de situația de la începutul intervalului analizat, la sfârșitul acestuia, se constată că în 25 de orașe, a crescut suprafața verde pe cap de locuitor. Progresii semnificative s-au înregistrat fie în orașele mici, care au primit recent statut urban-Berbești (de 17,3 ori), Dăbuleni (7,8 ori), Potcoava (3,1 ori) – fie în cele cu suprafațe verzi extrem de mici: Baia de Aramă (5,2 ori), Bumbști-Jiu (2,7 ori), Bălcești, Segarcea, Strehaia (2,2 ori fiecare) etc.

Între orașele în care locuitorii au pierdut spații verzi, se remarcă: Rovinari (13 ori), Filiași (4,3 ori), Govora (3,6 ori), Motru (2,8 ori), Băilești (2,4 ori).

Dacă în anul 1993, existau doar cinci orașe în care nu se asigura minimumul impus de 9 m²/loc. (Baia de Aramă, Bumbști-Jiu, Piatra Olt, Strehaia, Scornicești), în 2015, numărul acestora aproape s-a dublat, prin adăugarea unor orașe cu statut urban mai vechi (Târgu-Jiu, Motru, Băbeni, Rovinari) ori mai nou (Dăbuleni, Potcoava, Turceni).

Conform Legii 313/2009, art. 2, „statul recunoaște dreptul fiecărei persoane fizice la un mediu sănătos, accesul liber pentru recreere în spațiile verzi proprietate publică, dreptul de a contribui la amenajarea spațiilor verzi, la crearea aliniamentelor de arbori și arbuști (...)”. Din acest punct de vedere, *parcul* reprezintă tipul de spațiu verde cel mai adecvat pentru atingerea acestor deziderate.

Craiova este cel mai important centru urban al Regiunii de dezvoltare Sud-Vest Oltenia și din punct de vedere al spațiului verde. Cele mai importante spații verzi și parcuri, deosebit de valoroase și ca monumente de arhitectură peisageră sunt¹⁵:

– Parcul Romanescu, unul dintre obiectivele emblematic al Craiovei, amplasat în zona de sud a orașului și inaugurat în anul 1903. Este un ansamblu complex, care se extinde pe o suprafață de 100 ha, din care 96 ha de plantații, 4 ha luciul de apă al lacurilor, hipodrom, velodrom, drumuri, alei și poteci care însumează

¹⁵ A se vedea: www.primariacraiova.ro/ (accesat la 31 mai 2017).

peste 50 km, monumente de artă, sală de expoziții și bibliotecă, unități de servire a publicului, debarcader și un punct zoologic.

– Parcul Tineretului (fost Lunca Jiului), care se întinde pe o suprafață de 150 ha, cu o mare biodiversitate în care drumurile și aleile asfaltate ocupă 5% din întreaga suprafață. Se remarcă prin potențialul peisagistic forestier completat, pentru vizitare și agrement, cu drumuri, alei, terenuri sportive, camping, opere de artă sculpturale.

– Parcul Sf. Dumitru (Grădina Băniei) este „un exemplu de integrare a unor obiective aparținând sit-ului istoric al Craiovei (Casa Băniei, Catedrala Mitropolitană Sf. Dumitru) într-un ansamblu cu spațiu verde amenajat sub forma unei grădini publice” pe 24 ha, în care este amplasat grupul statuar al fraților Buzești.

– Localizat în sud-sud-vestul orașului, Parcul 1 Mai este amenajat pe o suprafață de 3,2 ha, incluzând predominant specii arbustive și arboricole, alături de Monumentul Independenței, amplasat în anul 1977.

– Grădina Botanică, amenajată la începutul secolului al XX-lea, se desfășurată pe 16 ha în nord-vestul părții centrale a orașului. Supusă unor ample lucrări de reabilitare, modernizare și extindere a aleilor, este un important areal de recreere a cetățenilor.

– Grădina Unirii (English Park) are 0,5 ha și este amenajată în centrul orașului. Aceasta „evidențiază modalitatea de armonizare, pe un areal limitat, patricular a unui ansamblu emblematic de clădiri ale Craiovei (Primăria, Prefectura ș.a.), cu o combinație reușită cu linii riguroase cuprinzând plante ornamentale, arbuști și copaci înglobând statuia domnitorului Al. I. Cuza și arteziana”.

Grădina Trandafirilor (Grădina Frații Buzești) și Grădina Mihai Bravu completează lista parcurilor și grădinilor publice valoroase ale Craiovei.

În ultimii ani, au fost retrocedate Parcul Cornițoiu (24 ha), Parcul Hanu Doctorului (16 ha) și Parcul Craiovița (32 ha), iar Parcul Teatrului Național și-a redus suprafața, prin construirea pasajului suprateran.

Bilanțul teritorial „al verdei urbane existent în municipiul Craiova, scoate în evidență ponderea mare a spațiilor verzi din cartiere, aproximativ 41% din suprafața totală a spațiilor verzi amenajate, urmate de parcurile municipale cu 36%, doar 6% grădini publice, restul de 17% înglobând alte categorii de spații verzi. Cea mai mare parte a acestor spații se află către periferia orașului, în zona centrală existând doar câteva grădini publice de mici dimensiuni”.

În municipiul Râmnicu Vâlcea se detașează Parcul Zăvoi, atât prin dimensiuni (cca. 9 ha), vechime (amenajat la mijlocul secolului al XIX-lea), cât și prin funcționalitatea ecologică. Este localizat în sud-vestul orașului, pe malul râului Olănești, având în componența floristică o serie de arbori de esență moale, hidrofilă, cu o mare capacitate de purificare a atmosferei. În zona centrului civic, se desfășoară, pe 1,5 ha, Parcul Mircea Cel Bătrân, amenajat pentru destindere și recreere. Cea mai nouă amenajare a spațiului verde se găsește în partea de sud, în arealul unui vechi braț al Oltului, unde s-au efectuat lucrări de desecare, betonare și înălțare, paralel cu

dotări specifice care conferă Ostroveniului statutul de cea mai importantă zonă de agrement estival a orașului.

Pădurea Crihala este localizată și amenajată ca parc în partea de nord-est a municipiului Drobeta Turnu-Severin. Se extinde pe cca 20 ha și este dotată cu locuri de joacă, centru expozițional, panou de escaladă, terenuri de sport (fotbal, tenis de câmp și baschet), platformă skate-rolling. Cel mai vechi este Parcul Dragalina, apărut în 1839, pe faleză Dunării, cu ruinele Cetății Severinului și Palatul Cultural „Theodor Costescu”. Parcul Rozelor, amenajat în primul deceniu al secolului al XX-lea pe model englezesc, se desfășoară pe 12 ha, fiind cel mai mare parc al orașului, unde este amplasat Monumentul-criptă al Eroilor.

Zona verde a municipiului Slatina este reprezentată de: Expo-Parc, Parcul „Pitești” și Parcul „Eugen Ionescu”. Fostul Parc al Tineretului, actualul Expo-Parc este cel mai mare, ocupând o suprafață de 4,2 ha în centrul orașului, cu o esplanadă din granit și o frumoasă fântână arteziană cântătoare. Cel mai vechi este Parcul „Pitești”, amenajat încă de la sfârșitul secolului al XIX-lea; se întinde pe 1,7 ha și adăpostește „Obeliscul” realizat de I. Irimescu, două fântâni arteziene dotate cu instalație nocturnă de iluminat. De menționat este și Parcul „Eugen Ionescu” care, cu o suprafață de 0,8 ha, nu se înscrie în această categorie de spațiu verde, dar este important pentru rezonanța culturală.

În cazul municipiului Târgu Jiu, spațiul verde acoperă numai 60 ha din intravilan, fiind reprezentat, în principal, de trei parcuri. Cel mai valoros este Parcul Central „Constantin Brâncuși”, amenajat încă de la mijlocul secolului al XIX-lea. Punctul forte al parcului îl reprezintă operele brâncușiene: Masa Tăcerii, Aleea Scaunelor și Poarta Sărutului, ansamblul monumental fiind inaugurat în 1938, în prezența lui Brâncuși, cu prilejul comemorării luptelor de la podul Jiului. Parcul „Insulița” a fost amenajat în mica insulă din lacul de acumulare de pe Jiu. Cel mai nou este Parcul „Nicolae Titulescu” amplasat în partea sud-estică a orașului.

În cadrul Programului național de îmbunătățire a calității mediului prin realizarea de spații verzi în localități, în perioada 2007-2009, au fost finanțate o serie de proiecte al căror scop a fost extinderea suprafeței spațiilor verzi din unele orașe ale Olteniei. În acest sens, amintim: „Amenajarea grădinii publice în Drăgășani”; „Realizarea de spațiu verde în strada Mioriței și Olari” din Târgu Jiu; „Îmbunătățirea calității mediului prin reabilitarea spațiului verde din parcul „Constantin Poroineanu” Drăgănești-Olt; „Modernizare parc” Filiași; „Amenajarea parcului Lunca Jiului” Craiova; „Parcul Artileriei-amenajare peisagistică” Slatina.¹⁶

¹⁶ A se vedea: www.afm.ro/spatii_verzi_arhiva.php/ (accesat la 31 mai 2017).

Concluzii

În structura funcțională a unui organism urban, zona verde are o importanță deosebită. De mărirea, fragmentarea și localizarea sa depinde, în mare măsură, calitatea mediului. Spațiile verzi au un rol semnificativ în creșterea calității vieții și a confortului urban, prin oaza de liniște pe care o oferă mediului aglomerat.

Expansiunea urbană necontrolată este un fenomen specific majorității orașelor din perioada contemporană. Acest proces este determinat de presiunea imobiliară și de activitățile economice. Creșterea expansivă, rapidă și necontrolată a spațiului urban generează aspecte negative, dintre care degradarea mediului natural și consumul de teren sunt cele mai grave.

În perioada 1993-2015, suprafața totală a intravilanului orașelor din țara noastră a crescut de 2,0 ori, iar în Regiunea de dezvoltare Sud-Vest Oltenia, creșterea a fost de 2,2 ori. Această creștere a fost generată de două cauze: pe de o parte, extinderea suprafeței intravilanului din unele orașe, iar pe de altă parte, declararea de noi orașe. Relevante sunt exemplele urbanului din județele Vâlcea și Gorj, a căror suprafață intravilană s-a mărit cu 8.195 ha, respectiv, cu 7.105 ha. În cazul municipiilor reședință de județ, au apărut plusuri care oscilează între 987 ha la Slatina și 3.786 ha la Râmnicu Vâlcea. Bumbesti-Jiu și Tismana sunt relevante pentru manifestarea fenomenului și în orașele mici, unde suprafața intravilanului a crescut cu peste 1.000 ha.

Deciziile de creștere a spațiului intravilan au fost legate de necesitatea extinderii spațiului construit pentru locuințe, crearea de zone comerciale sau de parcuri industriale, localizate, de regulă, la periferia orașelor și în lungul arterelor de circulație.

Intervențiile în suprafața intravilanului se răsfrâng asupra dimensiunii spațiilor verzi de pe teritoriul orașelor. Ponderea spațiilor verzi în suprafața intravilanului urban din Oltenia a scăzut de 2,2 ori, mai mult decât situația la nivel național, unde reducerea a fost de 1,6 ori. Exceptând Doljul, unde acest indicator a scăzut foarte puțin, în celelalte județe, reducerile au fost substanțiale (de peste 9 ori în Gorj și de cca. 5 ori în județul Vâlcea). Discrepanțele semnificative în ceea ce privește repartitia spațiilor verzi la nivelul orașelor sunt urmare a circumstanțelor în care au evoluat așezările urbane și preocupării autorităților locale pentru un mediu sănătos. Indicele de suprafață verde este deficitar în multe orașe, între care se detașează cele în care sunt amplasate cele mai mari termocentrale din țară: Turceni (1,2m²/loc) și Rovinari (2,9m²/loc). Valorile mici ai acestui indice relevă un disconfort serios pentru populație, situație care necesită luarea de măsuri urgente în vederea stopării reducerii suprafețelor de spații verzi și de înființare a altora noi.

URBAN GREEN SPACES IN THE SOUTH-WEST OLTENIA DEVELOPMENT REGION: TYPOLOGY AND DYNAMICS

(Abstract)

The purpose of this article is to analyze the quantitative aspects of the green spaces in the urban environment of the South-West Oltenia Development Region. In order to accomplish this study, we used statistical data at the level of urban-administrative territorial units taken from the National Institute of Statistics, data from the online TEMPO database. The data refer to the surface of green spaces, the urban area and the population by residence in municipalities and cities. The following quantitative indices have been analyzed and calculated: the size of the area of the green and the urban area, the share of the green spaces in the urban area, the area of green space per inhabitant. The analysis covered a period of 22 years, having as reference the years 1993 and 2015. The study is part of a quantitative approach of exploratory type, the research requiring the use of a complex methodology: documentary analysis, secondary analysis of quantitative data, comparison, synthesis, statistical-mathematical and geographical methods. In the studied urban area, the green spaces occupy an area of 2,437 ha (representing 9.5% of the national total) with significant differences at county level: while Dolj county has 1,241 ha (3rd place in the national hierarchy), Gorj county with only 152 ha occupies the antepenultimate position. In the context of a regressive regional dynamics (2.3 percentage points), we observed that green spaces have increased where intravilan has expanded and incorporated significant areas of green areas, while constraints/disappearances are a cause of parks and squares deforestation. It is worth mentioning that green space per inhabitant is 22.1 m²/inh. at the level of the urban settlements in Oltenia and 34 m²/inh. in Craiova, thus placing the capital of the region in the third place among the county residences.

Keywords: green spaces, dynamics, county, Oltenia.